

מדור לבירור ועיון בשאלות אקסואליות
בשיטת רבותינו נשיאינו

הלכה וסנהג

סדר אמירת קריאת שמע
שעל המיטה הוא מתוך
לב נשבר ובדמעות
שליש, והעיקר הוא,
כשאומרים את הפסוק
'בידך אפקיד רוחי' בידך
השם יתברך, מוסר אני
את רוחי ונשמתני, שלא
ימסרו לקליפות, ואתה
תפדה אותי ברחמים
רבים וכו', כשאומרים ג'
פעמים את הפסוק 'בידך
אפקיד רוחי' - אכן
נפדים! • בירורי הלכה
בנוסחאות ומנהגים
שונים בקריאת שמע
שעל המיטה • מוגש
לחודש אלול, חודש של
התעוררות ותשובה

מאת:

הרב מרדכי חיימסון

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מתאר באחת
משיחות קודש¹ את המצב הרוחני
ששרר בשבת מברכים חודש אלול
בליובאוויטש "עיר הבירה" של אדמו"רי חב"ד,
במשך שנים רבות. וכך נאמר שם:
"שבת מברכים אלול בליובאוויטש -
למרות שעדיין היה זה יום קייצי בהיר, אולם
האוויר כבר התחלף, כבר החלו להרגיש את ריח-
אלול, כבר נשבה רוח של תשובה"². בהמשך
הדברים מפרט אדמו"ר הרי"צ את האווירה
ששררה במשך כל ימי חודש אלול, שהורגש
ש"הרי אלול בעולם".

כידוע, עיקר זמנה של עריכת חשבון הנפש
ויתשובה על העבר וקבלה טובה על העתיד³
היא בעת קריאת שמע שעל המיטה, לכך נביא
לקמן בע"ה מפסקי רבותינו נשיאינו בנידון זה.

ראשית, נעמוד על דיוקו של נוסח היקריאת
שמע שעל המיטה, ונקדים כי למרות שזכינו
ובידינו סידור תפילה ש"אדמו"ר הרב ר' שניאור
זלמן ז"ל בעל השו"ע והתניא [שחיבר את
הסידור הזה, מסודר על-פי נוסח האריז"ל⁴, הרי
מחד "הסידור הזה... יצא מן הדפוס בכמה
שיבושים וחסרונות"⁵. ומאידך הרי בדברי
רבותינו נשיאינו מצינו רבות פעמים שחזרו
בדבריהם והורו באופן אחר מאשר היה מפורסם
ומקובל.

כדוגמא בולטת לדבר יש להצביע מנוסח
קריאת שמע שעל המיטה **גופא**, שבסידורים
הקודמים "לא [נ]כתב שבשבת לא יאמרו
הרבשי"ע [הריני מוחל]. [ואילו] אחר כך
השכיבנוי קודם יוהג' כו' [נ]כתב 'בליל שבת

6) שער הכולל פרק ל"ו סק"ב, עיינין שם באריכות
דבריו.
7) כח אדר א.
8) עמוד 24 ביסדר קריאת שמע שעל המיטה.
9) ראה באריכות אודות כך בספר תורת חב"ד חלק
ב' עמוד נה ואילך, ויש להוסיף על כך עוד כהנה וכהנה.
10) פרק ל"ח.

1) לקוטי דיבורים חלק א' קטו, ב.
2) וראה בלקוטי שיחות חלק י"ט עמוד 158 ואילך
ביאור נפלא בכל פרטי הציור שהוזכרו.
3) לשון רבינו הזקן באגרת התשובה פרק א.
4) על-פי הקדמת שער הכולל או"ק ז.
5) שם, ומוסיף טעם לדבר "כי הדפיסוהו מן רשימות
שלא היה עדיין סידור מודפס כזה להעתיק ממנו".

למעשה, ממשלתנו מנסה להפוך,

הפסוק 'בידך' ג' פעמים, ולא רק פעם אחת ולא מצאתי שיעוררו על כך, אם אכן ישנה טעות סופרים בסידור שלנו, ואשר על כן באמת יש לנהוג ולומר ג' פעמים את הפסוק 'בידך', או שמה שנאמר בפוקח עורים הוא בגדר 'הוראת שעה' לאותו "בעל תשובה" שקונטרס זה נכתב במיוחד עבורו.¹²

ומסיים¹¹ "העיקר הוא, כשאומרים את הפסוק 'בידך אפקיד רוחי' בידך השם יתברך, מוסר אני את רוחי ונשמתי, שלא ימסרו לקליפות, ואתה תפדה אותי ברחמים רבים וכו', כשאומרים ג' פעמים את הפסוק 'בידך אפקיד רוחי' – אכן נפדים!"

ומדברי קודשו נראה שאכן צריך לומר את הפסוק 'בידך' ג' פעמים, ולא רק פעם אחת ולא מצאתי שיעוררו על כך, אם אכן ישנה טעות סופרים בסידור שלנו, ואשר על כן באמת יש לנהוג ולומר ג' פעמים את הפסוק 'בידך', או שמה שנאמר בפוקח עורים הוא בגדר 'הוראת שעה' לאותו "בעל תשובה" שקונטרס זה נכתב במיוחד עבורו.¹²

אולם, קשה לומר כך, כי פשוט סגנון הלשון בפוקח עורים שם, נראה שזהו דבר השייך לרבים, שהרי כתב "ווי מי זאגט דריי מאל כוי ווערט מען אויסגעלייזט" שתרגומו המילולי הוא "כשאומרים כו" – ל' רבים, והיינו שאין זה הוראה פרטית לאיש פרטי, ויש לעיין בזה.

[זה עתה ראיתי קובץ, הלכות ומנהגי חב"ד – קריאת שמע שעל המטה¹³ והוא ליקוט נפלא ומעניין במנהגי קריאת שמע שעל המיטה, ושם כתב¹⁴ בפשיטות ש"בסידור לא נדפס לחזור על הפסוק 'בידך אפקיד רוחי', אולם יש האומרים אותו ג' פעמים¹⁵, אולם לא פירש מי הם אותם "יש האומרים", וכן יש לעיין אם ישנה בכך איזה קבלה וכדומה מרבתינו נשיאינו או מזקני החסידים, שאזי מקבלים הדברים משנה תוקף].

ומדברי קודשו נראה שאכן צריך לומר את הפסוק 'בידך' ג' פעמים, ולא רק פעם אחת ולא מצאתי שיעוררו על כך, אם אכן ישנה טעות סופרים בסידור שלנו, ואשר על כן באמת יש לנהוג ולומר ג' פעמים את הפסוק 'בידך', או שמה שנאמר בפוקח עורים הוא בגדר 'הוראת שעה' לאותו "בעל תשובה" שקונטרס זה נכתב במיוחד עבורו

בר נוסף הקשור עם נוסח קריאת שמע שעל המיטה, שגם בו נמצאתי במבוכה:

ידועה הוראתו הק' של הרבי, שנכתבה באגרות קודש רבות, כי מי שאשתו מעוברת יאמר הבעל "בכל לילה קודם קריאת שמע קאפיטל למנצח יענד, ואחר שיגמרנו כולו,

11) בתרגום חפשי.

12) כמבואר בארוכה באגרת הקודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע חלק ג' עמוד תע.

13) ואפילו באותה שנה שנאמרה ההוראה דלעיל, הרי ראה שם חלק ד' עמוד תצב שגם שם נכתב לומר הקאפיטל "בקריאת שמע שעל המיטה (קודם המפיל כמובן)".

13) בעריכת הרב י"ש ש"י גינזבורג.

14) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ה' עמוד רכא.

14) סעיף ט"ז.

15) ספר השיחות תנשי"א חלק ב' עמוד 776.

15) ומציין בהערה לפוקח עורים הלוה.